

40 rokov vydávania správ Rímskemu klubu, 40 rokov hľadania globálnych riešení

I. Klinec: 40 Years of Publication of the Reports to the Club of Rome, 40 Years of Searching for the Global Solutions. Životné prostredie, 2011, 6, 45, p. ...

In the year 2012 will be the 40th anniversary of the publication of the first Report to the Club of Rome under the title *Limits to Growth*. The great controversy was connected with the first Report to the Club of Rome. The prediction of the report was fulfilled in the year 2008 when growth of the global economy was stopped by the beginning of global crisis. Old industrial model has now to change to sustainable model of development. During the period 1972 – 2010 forty Reports to the Club of Rome was published and together more than 100 book publications of authors members of the Club of Rome. The great influence of Club of Rome was emerging and the searching for global solutions was connected with searching for practical policies supporting the sustainable development. The last Report to the Club of Rome *Blue Economy* by Belgian entrepreneur Gunter Pauli is based on new business model with potential of creating 100 millions of jobs during ten years via 100 innovations based on the natural principles. At the beginning of the second decade of the 21st century the new agenda was created with the goal of supporting the transition of economy and society toward sustainable future.

Key words: Club of Rome, global problems, global solutions, sustainability, Blue economy

V roku 2012 uplynie 40 rokov od vydania prvej správy Rímskemu klubu s názvom *Limity rastu*. V rokoch 1972 až 2010 bolo publikovaných dohromady 40 správ Rímskemu klubu a niekoľko desiatok ďalších knižných publikácií. Spolu vyšlo počas štyridsiatich rokov vyše sto prevažne knižných publikácií autorov členov Rímskeho klubu. Rímsky klub sa premenil na významný a vplyvný globálny *think tank*, ktorý je zameraný na hľadanie ciest k udržateľnej budúcnosti. Rímsky klub tiež významne prispel k rozvoju futurologického myslenia a stal sa priekopníkom využitia globálneho modelovania, systémovej dynamiky, scenárového myslenia a ďalších metód a nástrojov výskumu budúcnosti.

Prvá správa Rímskemu klubu *Limity rastu* (Meadows et al., 1972) vyvolala okamžité búrlivé reakcie a jej autori boli obviňovaní zo všetkého možného i nemožného. Nepochybné upozornenie na potrebu zmeny fungovania základného modelu ekonomiky vyvolalo nevôľu najmä u tých, ktorí z tohto v súčasnosti stále menej funkčného modelu profitovali a profitujú. Dnes môžeme konštatovať, že správa *Limity rastu* predbehla dobu, predložila komplexnejší pohľad na fungovanie

ekonomických systémov a jej závery sa začali naplňovať v roku 2008, keď svetová ekonomika narazila na limity, jej rast sa spomalil a ekonomiky po celom svete začali upadať do recesie. Medzi oneskorené ocenenia jej záverov a autorov patrí nepochybné aj udelenie japonskej ceny Dennisovi Meadowsovi v roku 2009.

Aurelio Peccei a vznik Rímskeho klubu

Rímsky klub vznikol ako nevládne združenie priemyselníkov, politikov, vedcov a ľudí rôznych profesií v roku 1968 z iniciatívy talianskeho priemyselníka, podnikateľa a ekonóma Aurelia Pecceia. Rímsky klub vznikol ako organizácia s limitovaným počtom členov, ktorý nemôže byť väčší ako 100. Členovia Rímskeho klubu sa v súčasnej dobe volia na obdobie 3 rokov. Sekretariát Rímskeho klubu sídli vo Winterthure vo Švajčiarsku. Pridruženými organizáciami Rímskeho klubu sú národné asociácie pre Rímsky klub. V súčasnosti funguje 33 národných asociácií pre Rímsky klub vrátane Slovenskej asociácie pre Rímsky klub. Súčasťou organizačnej štruktúry Rímskeho klubu je aj

Európske podporné centrum (*Club of Rome – European Support Center*), ktoré má sídlo vo Viedni. Rímsky klub organizuje každý rok výročné zhromaždenie spolu s konferenciami, ktoré prebiehajú súčasne s týmto výročným zhromaždením. Konferencie organizujú aj národné asociácie.

Zakladateľ Rímskeho klubu Aurelio Peccei (1908 – 1984) bol predovšetkým veľký vizionár, ktorý videl ďaleko dopredu a bol si vedomý, že industriálny model ekonomiky, ktorý bol dominantný dlhší čas, sa jedného dňa bude musieť zmeniť. Videl aj negatíva tohto industriálneho modelu a jeho globálne negatívne dopady, ktoré budú postupne akcelerovať. A. Peccei vo svojich knihách predložil analýzu tohto modelu a načrtnol možné riešenia do budúcnosti. Už v roku 1969 v knihe *Priepasť pred nami* (Peccei, 1969), hľadal riešenia globálnych problémov, ktoré dnes visia nad ľudstvom ako Damoklov meč. A. Peccei vo svojich knihách vytvoril ucelenú filozofiu prístupu ku globálnym problémom, ktorá sa stala základom neskoršie vydávaných správ Rímskemu klubu. Urobil tak vo svojich knihách a publikáciách *Priepasť pred nami* (Peccei, 1969), *Ľudské kvality* (Peccei, 1977), *Ľudstvo na rázcestí* (Peccei, 1978), *100 strán pre budúcnosť* (Peccei, 1984) a *Agenda pre koniec storočia* (Peccei, 2005).

Správy Rímskemu klubu a hľadanie globálnych riešení

Správy Rímskemu klubu sa vyznačujú nasledovnými charakteristikami:

- majú globálnu perspektívu;
- dlhodobý prístup indikujúci budúce trendy;
- interdisciplinárny prístup zahrňujúci interakcie politických, sociálnych, kultúrnych, ekologických, vedeckých a technologických problémov;
- zreteľný globálny prístup, ktorý by nemal limitovať možnosť zamerania na špecifický sektor;
- zdôraznenie významu a mimoriadneho potenciálu cieľových skupín;
- koncentrácia na praktické návrhy spôsobov riešenia problémov.

V roku 1972 bola publikovaná prvá správa Rímskemu klubu nazvaná *Limity rastu*. Táto správa poukazovala na skutočnosť, že industriálny model, ktorý vtedy predstavoval základ ekonomického systému má svoje limity, na ktoré v budúcnosti musí naraziť, a preto je potrebné tento systém transformovať. Týmito limitmi sú limity zdrojov a limity produkcie odpadov. Správa *Limity rastu* sa stala terčom kritiky a hoci sa zaoberá ekonomickým systémom a jeho budúcnosťou, nie je dodnes ekonomickou vedou akceptovaná. Ako základ pre modelovanie alternatív budúceho vývoja bol použitý model *Svet 3*, ktorý umožňoval komplexnejší pohľad na ekonomický a sociálny systém, ako menej komplexný dominantný ekonomický systém, ktorý je postavený na sledovaní troch premenných miery

rastu, miery nezamestnanosti a miery inflácie. Model *Svet 3* sledoval interakcie medzi viacerými systémami – systémom potravy, kde je zahrnuté poľnohospodárstvo a produkcia potravy, priemyselným systémom, populačným systémom, systémom neobnoviteľných zdrojov a systémom znečisťovania.

Správa *Limity rastu* dospela k nasledovným varovným záverom (Meadows et al., 1972):

- Ak budú pokračovať súčasné rastové trendy vo svetovej populácii, industrializácii, znečisťovaní, potravinovej produkcii a vyčerpávaní zdrojov, hranice rastu tejto planéty sa dosiahnu v priebehu budúcich sto rokov. Najpravdepodobnejším výsledkom bude závažný a nekontrolovateľný úpadok populácie a tiež industriálnej kapacity.
- Tieto rastové trendy možno zmeniť a vytvoriť podmienky ekologickej a ekonomickej stability, ktorá je udržateľná veľmi dlho do budúcnosti. Mohol by sa vytvoriť stav globálnej rovnováhy, pritom by sa uspokojili základné materiálne potreby každej osoby na Zemi a všetci by mali rovnakú šancu realizovať svoj individuálny ľudský potenciál.
- Ak sa obyvateľstvo sveta rozhodne usilovať o dosiahnutie druhej možnosti, čím skôr začne na nej pracovať, tým väčšie budú jeho šance na úspech.

Správa *Limity rastu* bola dva razy aktualizovaná, a to v roku 1992 pod názvom *Prekročenie limitov* (Meadows et al., 1992) a v roku 2004 pod názvom *30 ročná aktualizácia Limitov rastu* (Meadows et al., 2004). Obidve publikácie načrtnú možné riešenia v podobe prechodu k modelu udržateľného rozvoja. Správa *Limity rastu* bola doplnená dvomi sprievodnými technickými zväzkami, v ktorých bol popísaný použitý počítačový model spolu s potrebnými informáciami o postupe vypracovania správy *Limity rastu*.

Po publikovaní správy *Limity rastu* boli publikované viaceré správy, ktoré sa stali celosvetovo známymi, ako napr. *Ciele pre ľudstvo* vypracované kolektívom pod vedením maďarského futurologa a vizionára E. Laszloa (Laszlo et al., 1977), *Ľudstvo na bode obratu* (Mesarovic, Pestel, 1974) alebo správa o potrebe pretvorenia medzinárodného poriadku (Tinbergen, eds., 1977). V rokoch 1985 až 1993 Rímsky klub vydával zvláštnu sériu správ pre Rímsky klub pod názvom *Informačná séria Rímskeho klubu*. V publikovaných správach Rímskemu klubu sa autori zaoberali budúcnosťou ekonomických, spoločenských a politických systémov, problémami chudoby, problémami málo rozvinutých krajín, vplyvom moderných technológií, budúcnosťou oceánov, problémami zamestnanosti, organizácie, kultúry a pod.

V 90. rokoch 20. storočia sa Rímsky klub zamerával na hľadanie praktických riešení a politik podporujúcich prechod k modelu udržateľného rozvoja. Veľmi významné boli autorské publikácie nemeckého ekológa E. U. von Weiszäckera, ktorý so spoluautormi publi-

koval dve správy zamerané na zvýšenie efektívnosti a produktivity využívania zdrojov pod názvami *Faktor 4* (Weizsäcker et al., 1997) a *Faktor 5* (Weizsäcker et al., 2009) a jednu správu pod názvom *Limity privatizácie* (Weizsäcker eds. et al., 2005), v ktorej autori upozorňovali na limity celosvetovo prebiehajúcich procesov privatizácie a analyzovali úspešnosť týchto procesov v jednotlivých krajinách a v jednotlivých odvetviach ekonomiky.

Modrá ekonomika – správa pre Rímsky klub a podnikateľský model 21. storočia

Poslednou publikovanou správou Rímskemu klubu je kniha belgického podnikateľa a ekonóma *Modrá ekonomika* (Pauli, 2010) Kniha má podtitul 10 rokov, 100 inovácií, 100 miliónov pracovných miest. *Modrá ekonomika* predstavuje nový podnikateľský model, ktorý umožňuje v priebehu 10 rokov s využitím 100 inovácií vytvoriť 100 miliónov pracovných miest. Je zameraná na podporu lokálnych ekonomík a s úspechom realizovaná vo viacerých, menej vyspelých krajinách sveta. Realizuje sa aj vo viacerých vyspelých krajinách.

G. Pauli nazval tento podnikateľský model modrá ekonomika preto, aby ho odlišil od v súčasnej dobe prevažujúcich podnikateľských modelov, ktoré nazval červená ekonomika a zelená ekonomika. Červená ekonomika je súčasný dominujúci podnikateľský model založený na požíčianí, raste dlhov, neobmedzenom čerpaní zdrojov a odsúvaní problémov do budúcnosti. Zelená ekonomika je založená na vybavení ekonomiky ekologickými technológiami, ktoré sú finančne náročné a v súčasnej dobe je tento model finančne nerealizovateľný. Modrá ekonomika je podnikateľský model založený na napodobovaní prírody, vytváraní lokálnej ekonomiky, podpore sociálneho kapitálu, kaskádovaní materiálov, živín a energie, nulovej produkcii odpadov a vytváraní pracovných miest na lokálnej úrovni.

Modrá ekonomika využíva 100 inovácií, ktoré sú inšpirované prírodou. Tieto inovácie boli vyvinuté vedeckými, výskumnými a vývojovými inštitúciami v rôznych krajinách sveta, ako USA, Japonsko, Veľká Británia, Brazília, Švédsko, Nemecko, Srbsko, Kanada, Južná Kórea, Hongkong, Dánsko, Taliansko a ďalšie. Projekty tejto ekonomiky sa realizujú v krajinách, ako Kolumbia, Benin, Japonsko, India, Zimbabwe, Kanada, USA, Taliansko, Srbsko, Nemecko, Japonsko a ďalších. Modrá ekonomika prepája výskumné a vývojové kapacity s podnikateľskými aktivitami a umožňuje tieto realizovať v štruktúre lokálnej ekonomiky. 100 inovácií, ktoré predstavujú základ Modrej ekonomiky umožňujú vytvorenie 100 miliónov pracovných miest po celom svete v priebehu 10 rokov.

Podnikateľský model modrá ekonomika využíva ZERI metodológiu, ktorá umožňuje zníženie produk-

cie odpadov na nulu. Organizácia ZERI (*Zero Emission and Research Initiatives*) bola založená G. Paulim. Je zameraná na výskum a realizáciu možnosti zníženia odpadov na nulu. Jednotlivé projekty modrej ekonomiky sú zamerané na potravinovú bezpečnosť, zdravotnú bezpečnosť, regeneráciu lesov, produkciu potravín, produkciu energie, bývanie, recykláciu, čistenie vody, čistenie vzduchu, poľnohospodárstvo, plasty, ťažbu, materiálovú efektívnosť a ďalšie aktivity.

* * *

V rokoch 2010 a 2011 bola rozpracovaná a prijatá nová agenda Rímskeho klubu zameraná na politiky riešenia globálnych problémov a podpory prechodu k udržateľnému modelu rozvoja. Na výročnej konferencii v roku 2011, ktorá sa konala v Dillí v Indii bola prijatá Dillíjska deklarácia Rímskeho klubu, ktorá je zároveň posledným dokumentom Rímskeho klubu, ktorý bude usmerňovať prácu klubu a jeho národných asociácií v najbližšom období.

Aktivity Rímskeho klubu od jeho vzniku a správy pre Rímsky klub, ktoré sú publikované už 40 rokov, výrazne prispeli k hľadaniu ciest ľudstva k budúcemu modelu rozvoja, ktorého hlavnou filozofiou je udržateľný rozvoj spoločnosti a civilizácie.

Literatúra

- Laszlo, E. et al.: Goals for Mankind. A Report to the Club of Rome on the New Horizons of Global Community. New Jersey : New American Library, Signet Hutchinson, 1977, 434 p.
- Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J., Behrens III., W.W.: The Limits to Growth. A Report for the Club of Rome 's Project on the Predicament of Mankind. Potomac Associates Books. Washington, D.C. : New American Library, New York : Universe Books, 1972, 205 p.
- Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J.: Beyond the Limits. Envisioning a Sustainable Future Confronting Global Collapse. Post Mills, Vermont : Chelsea Green Publishing Company, 1992, 320 p.
- Meadows, D.H., Randers, J., Meadows, D.L.: Limits to Growth. The 30 Year Update. Vermont : Chelsea Green Publishing Company, White River Junction, 2004, 368 p.
- Mesarovic, M.D., Pestel, E.: Mankind at the Turning Point. The Second Report to the Club of Rome. New York : E.P. Dutton and Co., Inc., Reader 's Digest Press, 1974, 210 p.
- Pauli, G.: The Blue Economy. 10 Years, 100 Innovations, 100 Million Jobs. Report to the Club of Rome. Taos, New Mexico : Paradigm Publications, 2010, 336 p.
- Peccei, A.: The Chasm Ahead. New York: The Macmillan Company, London : Collier Macmillan Ltd., 1969, 297 p.

- Peccei, A.: *The Human Quality*. Oxford, New York : Pergamon Press, 1977, 214 p.
- Peccei, A.: *Mankind at the Crossroads*. *The Futurist*, 1978, 12, p. 374 – 378.
- Peccei, A.: *One Hundred Pages for the Future. Reflections of the President of the Club of Rome*. Oxford, New York : Pergamon Press, 1984, 191 p.
- Peccei, A.: *The Club of Rome: Agenda for the End of the Century*. In: Malaska, P., Vapaavuori, M. (eds.): *Club of Rome. Dossiers 1965 – 1984*. Finnish Association for the Club of Rome (FICOR), Vienna : European Support Centre of the Club of Rome, 2005, p. 39 – 46.
- Tinbengen, J. (eds.): *Rio Report. Reshaping the International Order. A Report to the Club of Rome* : E. P. Dutton, 1977, 432 p.
- Weizsäcker, E.U. von, Lovins, A.B., Lovins, L.H.: *Factor Four. Doubling Wealth, Halving Resource Use. The New Report to the Club of Rome*. London, UK : Earthscan, Virginia : Sterling, Sydney : Allen and Unwin, 1997, 224 p.
- Weizsäcker, E.U. von, Young, O., Finger, M., Beisheim, M. (eds.): *Limits to Privatization. How to Avoid Too Much of a Good Thing. A Report to the Club of Rome*. London, UK : Earthscan, Virginia : Sterling, 2005, 25 p.
- Weizsäcker, E.U. von, Hargroves, K.C., Smith, M.H., Desha, C., Stasinopoulos, P.: *Factor Five. Transforming the Global Economy through 80 % Improvements in Resource Productivity*. London, UK : Earthscan, Virginia : Sterling, 2009, 448 p.

Ing. Ivan Klinec, *ivan.klinec@gmail.com*
Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 811 05 Bratislava